

Presa de possessió com a Rector Magnífic de la Universitat d'Alacant

Alacant, 19 de juny de 2012

Molt bon dia.

Deixeu-me, primer de tot, que us done les gràcies per haver-nos volgut acompanyar hui ací, al Paranimf de la nostra estimada Universitat d'Alacant. La vostra presència és per a mi i per a l'equip que m'acompanya un motiu d'enorme gratitud i reconeixement, perquè representa i fa visible el compromís que compartim amb aquesta universitat, amb els seus valors i amb els seus objectius.

En aquests moments d'incertesa, de canvi, en els quals hem d'afrontar nous reptes, estic segur que amb el vostre suport lleial, amb el vostre afecte sincer, l'esforç que haurem de fer per conduir aquesta nau a bon port serà una tasca grata, enriquidora i fructífera. Gràcies de nou.

Voldria en aquesta intervenció recordar el lema de la meua campanya en les recents eleccions a Rector: "Aquesta Universitat ens uneix". Amb aquest compromís assumisc com a propi el llegat d'una universitat jove, però ja madura, projectada al futur però orgullosament coneixedora de la seua història.

Sóc hereu de aquells que, des de 1979 fins a hui mateix, han contribuït a conformar aquest espai preuat i únic; hereu també de tots els que, amb el seu esforç, han treballat perquè els objectius d'aquesta universitat, de tota universitat, es complisquen; successor, en fi, dels qui en l'acadèmia i per l'acadèmia van pugnar per fer-se millors a si mateixos i van fer millors també als que acompanyaven i formaven.

Permeteu-me que hui, excepcionalment, vulga resumir la memòria i la tasca, els treballs i els dies d'aquesta Universitat en un nom: Balbino Mancheño, Medalla d'Or de la Universitat d'Alacant a títol pòstum, la més alta distinció honorífica de la universitat, concedida per unanimitat del Consell de Govern el 30 de gener d'aquest any, pels seus rellevants serveis a la universitat com a catedràtic, investigador i en diversos càrrecs d'alta responsabilitat institucional: Balbino, et trobem i et trobarem a faltar.

No puc, ni vull oblidar, tantes companyes i tants companys, i tantes amigues i amics, que, de primer, em van animar a optar a la responsabilitat que hui ocupe, i que després em van acompanyar en el procés electoral; a els membres dels equips rectorals dels quals he format part, amb Ignacio Jiménez Raneda al capdavant, honestament preocupats pel present i el futur de la institució, fins i tot en la discrepància; als científics, tecnòlegs i humanistes, que l'engrandeixen, i fan sentir el seu impacte en el conjunt de la societat alacantina; als empresaris i empresàries que creuen en el paper actiu de la universitat; a les autoritats polítiques, que, fins i tot en les dificultats, s'han mostrat conscients de la rellevància social de les tasques que tenim encomanades, i als quals inste a no oblidar que els futurs possibles passen inevitablement per nosaltres, els productors i difusors del coneixement, la matèria primera de l'única oportunitat de desenvolupament sostenible en els nostres dies.

També, finalment, en aquest capítol d'agraïments, voldria reconèixer al conjunt de la comunitat universitària la seua implicació durant el procés electoral; en el debat sobre la definició d'un model d'universitat d'acord amb els temps; uns temps difícils però decisius, en els quals, necessàriament, l'escassetat i, per tant, l'elecció entre finalitats alternatives, es farà més palesa que mai.

Afortunadament, la candidatura que vaig encapçalar va obtenir un ampli i generalitzat suport en tots els col·lectius i centres de la nostra universitat i més enllà, en les institucions, en el món empresarial, en la societat civil i en els mitjans de comunicació.

Tingueu la seguretat que l'equip de direcció que presidisc, format per dones i homes de provada solvència acadèmica i científica, i amb dilatada experiència en la gestió, sabrà estar a l'altura dels reptes que afrontarem en els propers anys. A ells, finalment, vull agrair el seu indispensable suport, la seua col·laboració, implicació i compromís constant envers un projecte de modernització de l'educació superior, que haurà de conjuminar democratització i governança.

Entendreu que no serà una tasca fàcil en moments convulsos com els actuals, encara que no hauríem de deixar d'aprofitar les oportunitats que ens brinda una crisi. El problema resideix en la identificació correcta d'aquestes oportunitats. I deixeu-me dir-vos, en aquest sentit, que l'educació, i l'educació superior en particular, és la millor aposta de futur, i, sense cap dubte, la millor inversió de cara als reptes que afrontem, al futur de les nostres comarques, de la Comunitat Valenciana i d'aquest país.

No insistiré en dades ben conegudes sobre la contribució de les universitats públiques valencianes al benestar de la societat que les finança, encara que sorprén que la seua contundència no aconseguisca posar límit a crítiques, deliberadament superficials i interessadament desinformades, sobre el funcionament de les nostres universitats; crítiques que de vegades semblen carregades de prejudicis.

No obstant això, cap anàlisi informada té dubtes sobre el fet que per millorar la productivitat, que és el que determinarà el nostre nivell de renda futura, s'han d'emprendre canvis substancials tant en el conjunt del sistema educatiu com en l'especialització productiva de l'economia, que, només seran possibles, a través d'una millor adequació i elevació del nivell educatiu del nostre alumnat.

Com resava un vell eslògan: "Si creus que l'educació és cara, prova la ignorància". I és que l'educació, deixeu-me recordar-ho, és la base de tota possible millora. Sense aquesta, la innovació és fútil i l'emprenedoria defensiva i limitada a branques d'activitat amb contingut tècnic baix i valor afegit escàs.

Tot i això, amb els dèficits que no hem d'ocultar ni ocultar-nos, les titulades i els titulats universitaris tenen, com qualsevol investigació rigorosa precisa, moltes més probabilitats que els no universitaris de trobar una ocupació. I, encara més, en aquests es basa la possibilitat d'estimular el creixement d'un teixit empresarial endogen, conjunts de xicotetes i mitjanes empreses innovadores i de base tecnològica, creades per gent emprenedora qualificada i capaç, en primer lloc, de generar ocupació i riquesa en el seu territori d'origen i des d'aquest, i d'internacionalitzar-se després, arribat el moment.

Per a dir-ho sense embuts, el cost d'oportunitat d'una aposta insuficient per l'educació, per no parlar de la seua retallada, és el retard o la renúncia a la millora gradual dels nivells de desenvolupament i benestar de les poblacions afectades.

Les universitats formem part de la societat, som societat, de manera que també som conscients del moment econòmic delicat que travessem, de la caiguda dels ingressos públics com a conseqüència de la crisi, i de les dificultats per a accedir al crèdit en condicions raonables, que posen en risc la prestació de serveis públics essencials i fan inevitables la retallada de despeses.

Ho entenem i ho acceptem. Però, pel que fa a les retallades educatives, la qüestió no és únicament quant, sinó com, on i per què, preguntes les respostes de les quals requereixen reflexió i rigor. I és, precisament, ponderació i criteri raonat el que trobem a faltar en el Reial Decret llei de mesures urgents de racionalització de la despesa pública en l'àmbit educatiu, publicat en el BOE el 21 d'abril d'aquest any.

Ja que la posició i les raons dels rectors de les universitats espanyoles i dels rectors de les valencianes sobre el Decret són públiques, permeteu-me fer sobre aquest tema solament unes reflexions breus.

Les universitats, tenint en compte la disposició que tenen a col·laborar i el tarannà sempre obert i constructiu d'aquestes, lamentem no haver conegut el Reial Decret llei abans de la seua publicació, ni que no se'ns haja consultat durant el procés d'elaboració, atès que els rectors i els consells de govern, són els que òbviament coneixen de primera mà el funcionament de les universitats.

Així mateix, és important ressaltar i no oblidar l'autonomia que per llei gaudeixen les nostres universitats, mitjançant un precepte recollit en la nostra Constitució amb rang de dret fonamental i confirmat reiteradament pel Tribunal Constitucional. Aquest Decret llei, si més no, posa en qüestió l'esperit i la lletra del mandat constitucional.

Finalment, els rectors de les universitats públiques han manifestat la inquietud que tenen pel fet que una elevada pujada dels preus públics de matrícula poguera representar una fallida del principi d'igualtat d'oportunitats en un moment en què moltes famílies arrossegueuen dificultats econòmiques, tant més si no es veuen acompanyades per un programa de beques compensatori.

Afortunadament, l'actitud de la Generalitat Valenciana i de la Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació va ser, i vull ressaltar-ho, molt diferent. Amb promptitud, va recaptar l'opinió dels responsables de les universitats valencianes sobre els continguts del Decret llei, i es va mostrar sensible als seus arguments, particularment pel que fa a la pujada de taxes, en la banda mitjana de la forqueta d'augment de preus públics fixat pel Decret llei. I, encara que en la nostra opinió, aquesta pujada de taxes segueix sent excessiva, requereix un estudi més precís i transparent i, en tot cas, la potenciació de la política de beques.

Permeteu-me ara, no obstant això, per a finalitzar, que, en temps tan difícils, expose el model d'universitat a què m'adherisc i que vaig proposar en la campanya que m'ha portat a ser rector, arreplegat en un breu decàleg, la pretensió d'una mica de llum entre tanta foscor.

Apostem per una universitat pública de qualitat, una universitat que afronte, com a moltes de les nostres empreses en una economia global, el repte de la competitivitat interna i internacional, flexible i oberta al canvi, capaç d'establir mètodes eficients de mesurament de la qualitat i la competitivitat, i proporcionar informació pública i transparent sobre els resultats, que faciliten una rendició de comptes exigent.

Una universitat que faça de la formació i la investigació, però també de la transferència de coneixement al conjunt de la societat alacantina, l'eix bàsic de la seua acció. De fet, el paper necessari de la universitat en la transformació del model productiu i en la generació de nous nínxols d'activitat, passa per enfortir la investigació aplicada i la transferència de coneixement.

Una universitat internacionalitzada i global en totes les seues tasques, que prenga en consideració la dimensió global en els seus instruments de govern i en els seus horitzons de finançament. Tant l'Espai Europeu d'Educació Superior, com l'Espai Europeu d'Investigació, han de ser referència obligada en l'estratègia de la universitat per a l'atracció d'alumnat i professorat, i per a la promoció de la mobilitat internacional, a la recerca de la nostra integració en les xarxes transnacionals de producció i transferència de coneixement.

Una universitat oberta, permeable als estímuls externs, sensible a l'ètica de la innovació i al valor de la creativitat.

Una universitat, per tant, compromesa amb el seu lideratge natural en la societat del coneixement, la innovació i l'aposta per les tecnologies avançades. De fet, resultaria paradoxal que, en el marc del que s'ha vingut a denominar societat de la informació, les universitats no assumiren el protagonisme que els correspon quan el gruix de la investigació bàsica i aplicada és produït per les universitats, a l'espera d'una implicació més gran de la iniciativa privada.

Una universitat compromesa amb la promoció dels valors d'una societat democràtica, solidària i sostenible, però també amb el que s'ha vingut a denominar la cultura de l'esforç. Sé molt bé que aquest terme pot implicar molts significats i diferents intencions, no totes benignes. Però també crec que podem convenir que, en les últimes dècades, la cultura de l'oci i l'estètica del consum han substituït a l'ètica del treball, la capacitat per a diferir les gratificacions i la visió d'un horitzó a mitjà i llarg termini. I també crec que aquests valors tradicionals ajudaran a fer viable una societat més justa, solidària i sostenible. Menys, en definitiva, individualista.

Una universitat també compromesa amb la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, fins i tot mitjançant la remoció i correcció de les circumstàncies que impedeixen o dificulten aquesta igualtat efectiva. Per a aquest fi ens hem dotat, des de fa ja algun temps, dels instruments adequats, dependents del mateix rectorat, i de plans que seguirem vigilant que siguin implementats.

Una universitat emprenedora en tots els sentits, que assumisca la tasca de resolució de problemes complexos aplicats a tots els camps d'actuació: la docència, la formació, la investigació, la gestió i la transferència de coneixements.

Una universitat, per tant, que gestione els recursos públics d'una manera eficaç, eficient i transparent, i que es dote, a aquest efecte, de sistemes d'informació idonis, més desenvolupats i millors que els actuals, basats en indicadors adequats i dades fiables i actualitzats. I que facilite, en conseqüència, la racionalització i l'optimització dels recursos públics, imprescindible en aquests atribolats dies.

Una universitat, en última instància, punt de trobada de tots els agents socials que poden i han de definir l'orientació del futur del nostre desenvolupament, i que hi esperen trobar un espai encaminat a la qualitat i guiat per la competitivitat, internacionalitzat, obert, innovador i capaç d'assumir el lideratge en la societat del coneixement.

Espere i desitge trobar-me en aquesta singladura amb els que, avui i ací, m'acompanyen, segur que la nostra sort mútua està lligada.

Moltes gràcies.

Manuel Palomar Sanz